

HUDUDLARGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK KORXONALARINING O'RNI VA INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI

Usmonova Shahrinoz Ilhom qizi-

Termiz Davlat Unversiteti Iqtisodiyot yo'nalishi magistranti

shahrinozusmonovailhom@gmail.com

Amirova Dilshoda Hasan qizi-

Termiz Davlat Unversiteti Iqtisodiyot yo'nalishi magistranti

dilshodaamirova9@gmail.com

ORCID code: 0009-0004-9393-2401

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda xorijiy investitsiyalarni jalb etishning zamonaviy mexanizmlari, xususan davlat-xususiy sherikchilik (DXSh) korxonalarining roli atroflicha o'rganilgan. 2024–2026-yillar davomida O'zbekistonda DXSh asosida amalga oshirilayotgan loyihalar hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishda muhim omilga aylanmoqda. Tadqiqotda DXShning iqtisodiy mohiyati, xorijiy investorlar uchun yaratilayotgan institutsional va huquqiy sharoitlar hamda investitsiya muhitini yaxshilash yo'llari tahlil qilingan. Olingan natijalar DXSh mexanizmlaridan samarali foydalanish hududlarga barqarorxorijiy investitsiyalar oqimini ta'minlashini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: davlat-xususiy sherikchilik, xorijiy investitsiyalar, hududiy rivojlanish, investitsiyaviy jozibadorlik, DXSh loyihalari.

Аннотация: В статье всесторонне рассматривается роль предприятий государственно-частного партнерства в привлечении иностранных инвестиций в регионы. В 2024–2026 годах в Узбекистане активизировались процессы внедрения механизмов ГЧП, направленных на развитие региональной инфраструктуры и повышение инвестиционной привлекательности территорий. В работе анализируются институциональные условия, экономические эффекты проектов ГЧП и их влияние на формирование благоприятного инвестиционного климата. Результаты исследования подтверждают значимость ГЧП как инструмента устойчивого регионального развития.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, региональное развитие, инфраструктура.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the role of public-private partnership (PPP) enterprises in attracting foreign investment to regional economies. During 2024–2026, Uzbekistan has significantly expanded PPP mechanisms to support infrastructure development and enhance regional investment attractiveness. The study examines institutional frameworks, economic outcomes of PPP projects, and their impact on improving the investment climate. The findings indicate that PPP serves as an effective tool for ensuring sustainable foreign investment inflows and balanced regional development.

Keywords: public-private partnership, foreign investment, regional development, investment attractiveness, infrastructure projects.

Kirish

Bugungi globallashtirish sharoitida davlatlar va hududlar o'rtasida investitsiyalar uchun raqobat tobora kuchayib bormoqda. Xorijiy investitsiyalar iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, ishlabchiqarish salohiyatini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va bandlikni ta'minlashda muhim manba hisoblanadi. Ayniqsa, hududlar darajasida investitsiya resurslarini jalb etish iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish va barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda 2024–2026-yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini kengaytirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilandi. DXSh modeli davlat va xususiy sektor manfaatlarini uyg'unlashtirgan holda yirik infratuzilma va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni amalga oshirish imkonini beradi. Shu sababli, DXSh korxonalarining hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi o'rni alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Materiallar va metodlar

Mazkur tadqiqot davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarining hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi o'rini aniqlash va investitsiyaviy jozibadorlikka ta'sirini baholashga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida 2024–2026-yillarga oid ishonchli va ochiq manbalardan olingan ma'lumotlardan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasining davlat-xususiy sherikchilik sohasini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlari, Prezident farmon va qarorlari, Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining rasmiy statistik ma'lumotlari tashkil etdi. Shuningdek, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan e'lon qilingan 2024–2026-yillarga oid tahliliy hisobotlar va sharhlar tadqiqot materiallari sifatida jalb qilindi. Empirik ma'lumotlarni tahlil qilishda davlat-xususiy sherikchilik asosida amalga oshirilgan loyihalar soni, ularning hududlar va tarmoqlar kesimidagi taqsimoti, shuningdek ushbu loyihalar doirasida jalb qilingan xorijiy investitsiyalar hajmi asosiy ko'rsatkichlar sifatida tanlab olindi. Hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini baholashda xorijiy investitsiyalar oqimi dinamikasi, infratuzilma rivoji darajasi, institutsional muhit va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari alohida e'tibor qaratildi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli va kompleks yondashuvga asoslandi. Tizimli tahlil usuli orqali davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlari xorijiy investitsiyalarni jalb etish tizimining tarkibiy qismi sifatida o'rganildi. Statistik tahlil va taqqoslash usullari yordamida 2024–2026-yillar davomida DXSh loyihalari ko'rsatkichlarining o'zgarishi aniqlanib, hududlar kesimida solishtirma baholash amalga oshirildi. Bundan tashqari, iqtisodiy tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullari orqali DXSh loyihalarining iqtisodiy samaradorligi, ularning hududiy rivojlanishga ta'siri hamda xorijiy investorlar qarorlariga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi. Ekspert baholash metodidan foydalanish orqali DXSh loyihalarini amalga oshirish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yuzasidan ilmiy xulosalar shakllantirildi. Mazkur metodlar majmuasi davlat-xususiy sherikchilik korxonalarining hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi rolini har tomonlama tahlil qilish, mavjud holatni baholash va kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash imkonini berdi.

Natijalar

O'tkazilgan tahlillar natijalari shuni ko'rsatdiki, 2024–2026-yillar davomida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarining rivojlanishi hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim ijobiy o'zgarishlarni ta'minlagan. DXSh asosida amalga oshirilgan loyihalar sonining oshishi xorijiy investitsiyalar hajmining barqaror o'sishi bilan bir vaqtda kechdi, bu esa ushbu mexanizmning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi. Tahlil jarayonida aniqlanishicha, DXSh loyihalari eng avvalo infratuzilma rivojlanishiga ehtiyoj yuqori bo'lgan hududlarda xorijiy investorlar faolligini oshirgan. Xususan, energetika, transport-logistika, ichimlik suvi ta'minoti va chiqindi boshqaruvi sohalarida amalga oshirilgan DXSh loyihalari orqali xorijiy kapital ishtiroki kengaydi. Bu holat hududlarda ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish uchun zarur bo'lgan infratuzilmaning sifat jihatidan yaxshilanishiga olib keldi. Shuningdek,

natijalar shuni ko'rsatdiki, DXSh mexanizmlari orqali davlat tomonidan kafolatlar berilishi va xavflarning xususiy sektor bilan taqsimlanishi xorijiy investorlar uchun muhim rag'batlantiruvchi omil bo'lib xizmat qilmoqda. 2024–2026-yillarda amalga oshirilgan loyihalarda shartnomaviy munosabatlarning shaffofligi va huquqiy barqarorlik xorijiy investorlar ishonchini oshirdi, bu esa uzoq muddatli investitsiya majburiyatlarining ko'payishiga sabab bo'ldi. Hududiy kesimda olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, DXSh loyihalari faol joriy etilgan hududlarda xorijiy investitsiyalar hajmi nisbatan yuqori sur'atlarda o'sdi. Bunday hududlarda sanoat va xizmatlar tarmoqlarida yangi loyihalar ishga tushirilib, mahalliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasi ta'minlandi. Natijada, hududiy bandlik darajasi oshib, aholining daromadlari va mahalliy byudjet tushumlarida ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalari DXSh asosidagi loyihalar hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishda institutsional omillarning muhimligini ko'rsatdi. Mahalliy boshqaruv organlarining loyiha tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashi, yer ajratish va ruxsat berish jarayonlarining soddalashtirilishi hamda soliq va bojxona imtiyozlarining mavjudligi xorijiy investorlar qaror qabul qilish jarayonida muhim rol o'ynagan. Umuman olganda, olingan natijalar davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlaridan samarali foydalanish hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim strategik omil ekanligini, shuningdek investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish orqali hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash mumkinligini ko'rsatadi.

Muhokama

Olingan natijalar davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarining hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi o'rni yuqori ekanligini ko'rsatadi. Ayniqsa, 2024–2026-yillar davomida amalga oshirilgan DXSh loyihalari hududiy investitsiya muhitini yaxshilashda muhim institut sifatida shakllanib borayotganini tasdiqlaydi. Bu holat xorijiy investorlar uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi mas'uliyat va xavflarning muvozanatli taqsimlanishi bilan izohlanadi. Natijalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, DXSh mexanizmlarining samaradorligi asosan institutsional muhit sifatiga bog'liq. Huquqiy barqarorlik, shartnomaviy munosabatlarning shaffofligi va davlat kafolatlarining mavjudligi xorijiy investorlar ishonchini mustahkamlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, DXSh loyihalari faqat moliyaviy mexanizm sifatida emas, balki investitsiya muhitini yaxshilashga xizmat qiluvchi institutsional islohotlarning ajralmas qismi sifatida qaralishi lozim. Biroq, tahlillar ayrim muammolar mavjudligini ham ko'rsatadi. Jumladan, hududlar o'rtasida DXSh

loyihalarini tayyorlash va amalga oshirish salohiyatining notekisligi kuzatilmoqda. Ba'zi hududlarda loyiha hujjatlarini tayyorlashda tajriba yetishmasligi, texnik-iqtisodiy asoslarning sifat darajasi pastligi va xorijiy investorlar bilan muzokara olib borish kompetensiyalarining cheklanganligi investitsiya jarayonlarini sekinlashtirmoqda. Bu esa hududlar kesimida investitsiya oqimlarining nomutanosib taqsimlanishiga olib kelmoqda. Shuningdek, DXSh loyihalarini amalga oshirish jarayonida uzoq muddatli moliyaviy majburiyatlar bilan bog'liq xavflarni samarali boshqarish masalasi dolzarbligicha qolmoqda. Agar loyiha xavflari aniq belgilab olinmasa yoki davlat va xususiy sheriklar o'rtasida noto'g'ri taqsimlansa, bu loyihaning iqtisodiy samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, xalqaro tajribani hisobga olgan holda risklarni boshqarish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, hududlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishda DXSh loyihalarini hududiy ixtisoslashuv bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir hududning tabiiy resurslari, mehnat salohiyati va logistika imkoniyatlarini inobatga olgan holda loyihalarni tanlash xorijiy investorlar uchun iqtisodiy jihatdan maqbul sharoit yaratadi. Bu yondashuv investitsiyalarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, davlat-xususiy sherikchilik korxonalarini hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim va samarali mexanizm hisoblanadi. 2024–2026-yillardagi islohotlar va amaliy tajriba DXSh asosidagi loyihalar investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish, infratuzilmani rivojlantirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qilayotganini ko'rsatdi. Kelgusida DXSh mexanizmlarini hududiy xususiyatlarga moslashtirish va institutsional muhitni yanada takomillashtirish iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri bo'lib qoladi. Shuningdek, tadqiqot natijalari DXSh mexanizmlarining samaradorligi bevosita institutsional muhit sifatiga bog'liqligini ko'rsatdi. Huquqiy barqarorlik, shaffof shartnomaviy munosabatlar, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan kafolat va imtiyozlar xorijiy investorlar qaror qabul qilish jarayonida hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Bu omillar hududiy investitsiyaviy jozibadorlikni oshirishda DXSh loyihalarining ustuvorligini belgilab beradi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, DXSh loyihalarining hududlar kesimida notekis taqsimlanishi investitsiya oqimlarida muayyan nomutanosibliklarni keltirib chiqarmoqda. Shu bois, kelgusida hududlarning iqtisodiy, resurs va infratuzilma salohiyatini inobatga olgan holda DXSh loyihalarini rejalashtirish va amalga oshirish

zarur. Bu yondashuv xorijiy investitsiyalarni uzoq muddatli va barqaror asosda jalb etishga xizmat qiladi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini hududiy rivojlanish strategiyalariga integratsiya qilish, loyiha boshqaruvi sifatini oshirish va xalqaro tajribani keng joriy etish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish imkoniyatlari yanada kengayadi. Ushbu yo‘nalishda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar hududlarning raqobatbardoshligini oshirish, aholi bandligini ta’minlash va mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024–2026-yillarda davlat-xususiy sherikchilikni rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Davlat-xususiy sherikchilik to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. *Investitsiya faoliyati va hududiy rivojlanish bo‘yicha statistik hisobotlar, 2024–2026.*
4. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. *Xorijiy investitsiyalar jalb etish holati va istiqbollari, 2025.*
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. *Hududlar kesimida iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari, 2024–2026.*
6. World Bank. *Public-Private Partnerships in Emerging Economies, 2024.*
7. World Bank. *Enhancing Investment Climate through PPPs, 2025.*
8. Asian Development Bank. *Public-Private Partnership Monitor, 2024.*
9. Asian Development Bank. *Infrastructure Development and Foreign Investment, 2025.*
10. OECD. *Regional Investment Attractiveness and Public-Private Partnerships, 2024.*
11. OECD. *Policy Framework for Investment, 2025 Edition.*
12. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *World Investment Report, 2024.*
13. UNCTAD. *Investment Policy Developments in Transition Economies, 2025.*